

Een uit de hand gelopen oogstfeest in 1809

Het oude stoppelhanenfeest is in het Sallandse Raalte nieuw leven ingeblazen en brengt als toeristische attractie elk jaar veel publiek bijeen. Vroeger werd dit oogstfeest aan het einde van de zomer ook in Twente overal gevierd. Met Sunt Jaopik (het feest van St. Jacobus op 25 juli) begon het maaien van de rogge en brak voor de boeren een drukke tijd aan. Zo lang het licht was werden de zicht (sikkel) en welhaak (pikhaak) gehanteerd.

Als de maaiers hun werk hadden beëindigd waren de bindsters in hun witte Sunt Jaopiksdracht nog bezig met het bundelen van de garven (schoven) en het opzetten daarvan, in groepen van vier, tot 'gasten', zodat ze in zon en wind konden drogen.

Van Deinese dichtte in de twintiger jaren:

*Dan zint de vrouleukleere wit,
wit schöldeuke (schorten) en reumpkes
(lijfjes)*

*Op n kop nen groten hood van stro
en wit geschoerde kleumpkes.*

Einde folklore

Ratelende machines hebben al lang het handwerk bij het roggemaaien overgenomen en het einde van de Sunt Jaopikfolklore ingeluid. Hoe het er vroeger toeging is door kroniekschrijvers vastgelegd. Daaruit blijkt dat het stoppelhanenfeest ook wel eens uit de hand is gelopen, zoals dat op 13 augustus 1809 in de buurtschap Broekheurne het geval was. Omdat de boerderij niet onbeheerd kon worden achter gelaten, vierden jongeren en ouderen het feest niet altijd gezamenlijk. De jongeren van Broekheurne konden in 1809 'stoppelhanen' op de boerderij Den Heuw, waar Grades ten Heuw een tapperij had. In hun beste kleren, het zogenaamde kistentuug, kwamen zij tegen het vallen van de avond binnen. De speelman was nog even

Boerin in de witte zogenaamde Sunt Jaopiksdracht.

bezig met het stemmen van zijn viool. Weldra begon het feest. Er werd gedronken en gedanst en er heerste een vrolijke en vredige sfeer, vertelden de getuigen later.

Kwaaie dronk

Tapper Ten Heuw, aldus het verhaal, neemt zelf ook zo nu en dan een glaasje, maar wordt daarop niet vrolijker. Hij heeft een kwade dronk over zich. Tegen middernacht verstoort hij het feestgedruis door met een sabel en een pistool te zwaaien. Hij komt dreigend op de zoon van de weduwe R. Grootenhuis af, maar Jannes Wooldrik weet hem te kalmeren. Het feest gaat tot in de kleine uurtjes door als Grades ter Heege, bij Harmke Afink weggkomend, al in de verte de muziek hoort. Hij loopt door naar Den Heuw en besluit daar nog wat te drinken en een dansje te maken. Als hij zich op deze wijze enige tijd heeft geamuseerd en bezig is zijn glaasje leeg te drinken, komt Ten Heuw dreigend op hem af. Het later opgemaakte protocol beschrijft het aldus:

„Dat hij op een onmenselijke wijze zijn bloed koelde, doordat hij Grades ter Heege met een zabel eenen houw in deszelfs voorhoofd niet alleen, maar ook eenen nog veel zwaarder houw in het ondergedeelte van zijn rechterarm toebrechte en daardoor deszelve ter aarde deede nederstorten. Een zabel zoo groot als bij de hussaaren gebruikt wordt.’

Paniek

Het gebeuren veroorzaakt paniek onder de aanwezigen. Ter plaatse wordt Ter Heege eerste hulp verleend. De volgende morgen wordt hij door de chirurgijn A.S. Greve behandeld. Het blijkt dat de wond is gaan etteren doordat de blauwe zakdoek, waarmee hij is verbonden, niet schoon was. De man krijgt hoge koorts en er wordt zelfs voor zijn leven gevreesd. Na enkele dagen treedt herstel in. Ter Heege houdt er wel een hand aan over, waarvan hij alleen de duim en wijsvinger nog kan gebruiken. De tapper Grades ten Heuw is opgepakt en naar Deventer gebracht, waar hij een tijdje in hechtenis heeft doorgebracht. Op 26 augustus 1809 verzoekt Geertje Lippinkhof (vrouw van Grades), geassisteerd door Jan ten Heuw (de vader) om vrijlating. Hoe dit is afgelopen wordt niet meegedeeld. Er wordt betaling van smartegeld en dokterskosten gevraagd. Drieduizend gulden is de eis, een voor die tijd hoog bedrag!

Frits te Lintelo

Bronnen:

- De marke Usselo van 1650-1800 door E. C. Geerdink-v.d. Worp.
- Volksgebruiken in Nederland door J.L. de Jager.

n Värken wordt grommend vet,
nen boer wordt klagend riek

Ik mot hölp hebben, zea de boer:
jong haal mies es n liter jenever